

INTERVJUU

Naine, kes püüab muuta igavat ooperit

ITA SERMAN

Muidugi on Leena Salonenil ka puudusi, sest kes meist olekski täiuslik. Ja puuduseks (kui see ikka nüüd puudus on) paistab olevat see, et ta on naine. Mehi näib mitmel pool häirivat, milleks (see) naine kõik võimeline on, kirjutab Evald Kampus (mees!) "Vanemuise" teatri kavalehel saatets Leena Saloneni lavastatud ooperile "Itaallanna Alzhiiris". Pärast niisugust mõtteavaldust on mõneti ootamatu näha säravat ja sarmikat, nägusalt heledasse rõivastunud daami. Kel veel esimene juubelgi olemata, ja kel samas teatritööd tehtud juba mitme juubeli jagu...

Millegipärast, jah, on minult küsitud, kas tahaksin olla mees. Mitte mingil juhul! Täpselt samuti ei ole ma feminist, nagu ka on arvatud. Ja ma ei ole hoopiski hull, kui pean end naisena täiuslikuks. Sest naine ongi eriline olend! Aga mees paraku ei mõista seda alati: teda on juba kord kasvatatud nii, et tähtis on ainult tema töö. Kuni ta ühel hetkel äkki tajub, et naine on temast mõneski asjas pädevam. Siis on mees õnnetu, tal tekivad psüühilised häiredki... Mulle kui kunstnikule, naisele ja emale loob see halva enesetunde. Näiteks kui mees küsib, et miks sa ikka nii kaua proovis olid...

abiellusime, oleksin pärast Tampere ülikooli lõpetamist võinud saada tööd Kotka teatris. Pakkumisi oli teisigi. Inse-neridiplomiga abikaasal oli valikuvõimalust aga hoopis vähem. Ja kui talle pakuti tööd Oulus, haaras ta sellest muidugi õhinal kinni. Oulusse – siis Oulusse, andsin järele. Kuigi polnud selles linnas varem kunagi käinud...

Nüüd oleme seal elanud 25 aastat, ja ma ei kahetse!

Lisaks lavastajakutsele olete Tampere ülikoolis saanud ka humanitaarteaduste kandidaadi kraadi. Olete lavastanud draamat ja ooperit, õpetanud teatrikoolis ja kuulunud kõikvõimalikesse teatriorganisatsioonidesse.

Armastuse teatri vastu olen kaasa saanud lapsepõlvest. Kuigi meil polnud hoopiski jõukas kodu, tegid vanemad ometi kõik, et saaksime teatrisse nii sageli kui võimalik. Meie peres peeti seda väga oluliseks. Nagu sedagi, et nii mina kui õde ja vend saaksime tegelda meelepäraste asjadega. Hakkasin juba enne kooli klaveritunde võtma ja balletitunnis käima. Ka kunst oli mulle oluline.

Isa töötas jäälõhkujal ja oli sageli kodunt ära. Emal oli tegu, et meile kõigile kooliminekuteks bussipiletidki osta. Siis hakkasimegi pühapäeviti ajalehti laiali kandma. Kuni ma ühel tuisusel hommikul ot-

Viimased tähelepanekud enne "Windsori lõbusate naiste" tänaõhtust eeesietendust. Leena Salonen ja dirigent Paul Mägi. Harri Rospu fotod

rialast tööd ja lavastan muidugi ka ise. Aga ooperisse läksin ma sellepärast, et ikka tundus mulle: ooperid on lavastatud nii igavalt! Tahtsin midagi muuta...

Teatri solistide kingitust arvestades on seda soovi

hendas. Olen koos töötanud mõnede dirigendiga, aga kunagi varem pole ma kohtunud niisuguse inimesega, tunnetanud midagi sarnast. Peeter ei olnud ainult orkestri jaoks: ta armastas ka seda ooperit, mida tegin mina. Me ei võistelnud

põhjustel välja enam midagi. Just enne seda, päeval, olin etenduse tarbeks kavalehele kirjutanud ühe jutu. Nägin harjumatu arvetiga päris tublisti vaeva. Kuni selgus, et minu väärtuslikust tekstist oli alles kolm peimast sõna

palju tähtsaid asju. Aga selle all hakkavad kannatama normaalsed inimsuhted. Kõige olulisemaks on muutunud, et suheldaks õige inimesega, et naeratataks õigele ülemusele. Sest – kes teab... Õudne, mis inimestest on saanud!

psüühilised häireki... Mulle kui kunstnikule, naisele ja emale loob see halva enesetunde. Näiteks kui mees küsib, et miks sa ikka nii kaua proovis olid...

Samas – nagu olete öelnud – naine mõistab, et mees võib olla armukade: mees pole talle sugugi ükskõik!

Ma arvan, et igale naisele meeldib normaalne armukadedus. Meeldib teadmine, et sa oled mehele vajalik. Ja armastav ning arusaav naine on valmis kompromissiks. Kui

sageli kodunt ära. Ema! on tegu, et meile kõigile kooliminekku bussipiletidki osta. Siis hakkasimegi pühapäeviti ajalehti laiali kandma. Kuni ma ühel tuisusel hommikul otustasin: nii ei või see kesta igavesti! Ühel päeval peab minust saama Suur Kunstnik!

Ja saigi?

Tegin tohutult tööd: olin juba õppinud, et muidu ei saa elus midagi.

Alguses töötasin Oulu linna teatris dramaturgina, nüüd pea kümme aastat juhin oope-

ma lavastajast, et ikka tundus mulle: ooperid on lavastatud nii igavalt! Tahtsin midagi muuta...

Teatri solistide kingitust arvestades on seda soovi mõistetud...

Jaa, need kõrvarõngad sain lavastajatöö 25. aastapäevaks. Need on väikesed käte mahalõikamise kirved.

???

Ooperis on ju nii: ükskõik, mis laval ka ei juhtuks – olgu tegu kurbuse või rõõmuga –, ikka sirutatakse käed pea kohale. Kas pole tobe? Niisugused käed tuleb minu arvates lihtsalt ära lõigata...

Siinkohal tuleb meelde teie ütlemine – jällegi tähelepanuks meestele – ära kunagi alahinda naise arukust...

Nojaa... Ma arvan, et naine peab tegelema kõige sellega, mis talle Looja poolt antud. Ma olen ka ise õige palju mänginud, nii teatris kui televiisioonis, teinud päris suuri rolle. Ja siis olen ma veel selline küll *Leena* tuleb, nagu ütleb meie dirigent. Kevadel näiteks juhtus, et "Can-cani" peaosaline jäi haigeks. Aga saal oli viimase kohani välja müüdnud! Ega ma kaua mõelnud... Kor-raks kellelgi tekkis küll küsimus, kas ma üldse nii musikaalne olengi. Aga teised arvasid – küll pärast etendust paistab...

Kui veel nendest igavatest ooperitest rääkida, siis oma kujuteldavas kirjas Peeter Liljele olete meenutanud tema ütlemist: ei ole olemas täiuslikku ooperietendust, Leena...

Ja mina vastasin talle: *veel mitte, kuid mina pärin selle poole kogu aeg...* Tegelikult olen ma kindel, et me mõlemad püüdisime selle poole. On võimatu sõnades väljendada, kui palju Peeter mulle tä-

gi varem pe... niisuguse inimesega, tunnen midagi sarnast. Peeter ei olnud ainult orkestri jaoks: ta armastas ka seda ooperit, mida tegin mina. Me ei võistelnud, kumb meist on parem, me tegime koos tööd. Meil oli ühesugune ooperikäsitus, meile oli mõlemale tähtis, et lavale jõuaks hea esitus. Töötasime Oulus koos neli aastat. Ja veel nüüdki vahel, kui mul on raske, kui ma ise oma mõtetega enam hakkama ei saa, lähen Metsakalmistule Peetriga juttu rääkima...

Seegi oli Peeter Lilje soov – tuua midagi koos lavale ka Estonia Teatris?

Jaa, selleks unistas ta küll, aga kahjuks unistuseks see jäi...

Veel aastaid varem kutsus mind siia lavastama ka **Arne Mikk**. Siis olid aga lapsed veel väikesed, ja vaevalt mu abikaasa sellega nõustunud oleks. Vahepeal nägi Soomes minu lavastusi **Jaak Viller** ja kutsus Tartusse, *Vanemuisesse*. Nüüd siis lõpuks olen **Nee-me Kuninga** kutsel siin.

"Windsori lõbusaid naisi" olete lavastanud ka varem?

Olen mitut ooperit lavastanud mitu korda, ja see muudab töö hoopis keerulisemaks: alati jääb oht ennast korrata. Üldse on seekordne lavastus minu 24. ooper. Põhimõtteliselt mulle Eestis raeldib, ainult et viimastel päevadel on hakanud juhtuma igasuguseid ootamatusi. Eile õhtul näiteks tuli Soomest minu tütar, meil mõlemal oli nii hea meel jälle kokku saada. Ostsime poest head eesti juustu ja maitsvat punast veini, mõtlesime, et teeme ühe mõnusa äraolemise. Läksime tuppä lauda katma. Aga just siis otsustas kõõki uudistada ... hiir. Meie juustusöömisest ei tulnud teatud

kirjutatud ühe jutu. Nägin harjumatu arvutiga päris tublisti vaeva. Kuni selgus, et minu *väärtuslikust* tekstist oli alles ... kolm esimest sõna. Läksin nõrduinult oma tuppä. Ja siis tuli nuttes minu koreograaf, teatades: *Leena, ma sõidan ära koju...* Talle olla proovis öeldud, et ta ei oska tantsu ja muusikat õigesti sobitada. Aga **Elsa Sylvestersson** on teinud 60 balletti kõikjal üle maailma, tantsinud ka ise. Ja siis äkki öeldakse talle, et te ei mõista muusikat, te teete kõik valesti. Ma ei saa aru, kuidas inimesed võivad endale midagi niisugust lubada.

Mina ise ei tea jälle iial, kes kahe koosseisu lauljatest parasjagu proovi tuleb, kes mitte. Ma muidugi mõistan, et repertuaariteatris on korraga käsil mitu lavastust ja neis teevad kaasa samad solistid. Aga sel juhul ei saa ma hästi aru, miks ka mina pean siin olema just nüüd. Minu eesmärk on teha hea, täiuslik lavastus. Ja kuna see on koomiline ooper, tahan ma muusikast rõõmu tunda!

Vaata end, tunnista oma eksimusi ja kahetsust. Needki sõnad kuuluvad teile, küll ikka meestele adresseeritud! Aga – kui kanda need üle igapäevaelule – mida tuleks kahetseda, teistiti teha siis?

Tooksin siinkohal näite soome ooperi tipust, **Joonas Kokkoneni** "Viimastest kiusatus-test". Seda lavastades ei kannatanud ma silmaotsaski peategelast **Paavo Ruotsalaist**. Sest tema põhimõte oli: kui motivatsioon on hea, võib pere ja lapsedki nalga jätta. See meenutab mulle kangesti meie praegust ellusuhtumist: me ei saa seda või teist asja teha, sest meil on kiire. Meil pole aega sõpradelegi, sest ajada on nii

olulisemaks on muudatus, et suheldaks õige inimesega, et naeratataks õigele ülemusele. Sest – kes teab... Õudne, mis inimestest on saanud!

Ka ma ise tunnen, et tahaksin rohkem suhelda oma sõbratariga. Ta on kirjanik ja tehnikadoktor, tal on kuus last ja väitekiri arhitektuurist. Mul on temaga huvitav, ja rohkem sõpru ma ei vajakski. Aga mul ei ole aega... Vahel tahaksin ma lihtsalt niisama minna parki, istuda pingil ja vaadata inimesi. Aga ma pean tegema tööd...

Töö, vaba hetk üksinduses, sõber... Kuidas suhtub sellesse teie – nagu ennist ütlesite – armukade abikaasa? Või on ta paratamatult leppinud veel ühe teie seisukohaga: ära sule naist nelja seinavahele, ära peleta emale tema sõpru ja ära keela kohutumast teiste inimestega. Ära väida, et uus tualett või uus lõhnaõli on mõeldud vaid teistele meestele. Või et ta viiulikontserti kuulab vaid seepärast, et tal on suhe viuldajaga.

Minu mees ütleb ikka, et ta elab kolme naisega. Tal ei ole jäänud üle muud, kui sellega leppida. Ja tütreid on mul saanud hea kasvatause...

Tegelikult tahaksingi hoopis rohkem olla koos oma perega. Mul on toredad täiskasvanud tütreid, me kõik mõistame üksteist ja võime rääkida kõikvõimalikest maailma asjadest. On ju nii oluline, et sinu ümber oleksid sulle tähtsad inimesed, keda sa vajad ja kalliks pead.

Sealt tulebki jõud elada, teha oma tööd ja armastada!

Falstoff (Teo Maiste) on selleks korraks päästetud pesukorvi, proua Fluth (Nadia Kurem) ja proua Reich (Marika Eensalu) võivad oma tempe jätkata.